

Verschuivende aardplaten. Dat klinkt als iets wat hoort bij een land als IJsland. Maar ook in ons eigen land is de aarde constant in beweging en zitten er breuken in de aarde. Tijdens deze route fietst u door de omgeving van Gemert-Bakel, een gebied dat zijn uiterlijk te danken heeft aan de Peelrandbreuk. Weten waarom juist hier een bedevaartsoord kon ontstaan, waarom dit zo'n ideaal gebied was voor kasteelbezitters en waarom het heel normaal is dat de beken hier roestbruin kleuren? U ontdekt het tijdens deze Breuken Belevenroute.

1 Het 14e eeuwse **Kasteel Gemert** staat op een strategische plek: tussen de moerassige overstromingsvlakte van de Aa en het slecht toegankelijk veenlandschap van de Peel. Lange tijd behoorde het kasteel toe aan de Duitse Orde. Tot Napoleon Bonaparte daar tijdens de Franse Revolutie een einde aan maakte. Het kasteelpark aan het Ridderplein is vrij toegankelijk en een populaire plek voor het maken van bruidsfoto's.

2 De natte wijstgronden waren vroeger vaak onbruikbaar voor bewoning of landbouw, maar de wijstgronden hadden ook voordelen. Er kwam grondwater aan het oppervlak, waaruit beken ontsprongen. Zelfs in droge tijden bleven wijstgronden nat en bleven de beken stromen. Vandaar dat bij breuken veel watermolens werden gebouwd. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat er ook in **Gemert**, langs het beekje De Rips al in 1210 een **watermolen** in de middeleeuwen is.

3 Rondom **Natuurcentrum De Specht** ziet u goed de hoogteverschillen die zijn ontstaan door breuken in de aardkorst. Aan de ene kant van de breuk daalt de aardlaag namelijk (de slenk), aan de andere kant stijgt hij (de horst). Door de

Kasteel Gemert

verticale bewegingen bij breuken ontstaan aardbevingen. De breuken zijn nog steeds actief. Gemiddeld zakt de slenk 0,5 millimeter per tien jaar. Hierdoor zullen aardbevingen ook in de toekomst blijven voorkomen. Natuurcentrum De Specht, Strijboscheweg 51, Handel, www.despechthandel.nl

4 **Handel** is een eeuwenoud bedevaartsoord. Jaarlijks lopen duizenden bedevaartgangers de route naar Onze Lieve Vrouw van Handel. In het processiepark achter de kerk staat de Wonderbare Bron van Handel. Het omhoogstuwende wijstwater werd in de middeleeuwen gezien als een bijzonderheid. Het water heeft door de eeuwen heen ook echt mensen beter gemaakt. Wijstwater bevat namelijk veel ijzer en vroeger leden veel mensen aan ijzertekort. Drinken van het water van de 'heilige put' kon de pelgrims dus echt genezen. Processiepark

Handel, Onze Lieve Vrouwestraat 57, www.onzelievevrouwanhandel.nl

5 De samenstelling van de grond verschilt rondom een breuk. De laaggelegen slenken zijn door de wind opgevuld met fijn zand. Op de hooggelegen horsten liggen de oude grindrijke rivierafzettingen van de Maas en Rijn aan het oppervlak. Grindwinning komt daar dan ook vaak voor.

Wonderbare bron van Handel

Ook de **Rooije Plas** is een voormalige grindwinning. Tegenwoordig is het een recreatieplas.

6 Als het ijzerrijke grondwater boven de grond komt, oxideert het ijzer. Hierdoor krijgt het water een roestbruine kleur, zoals u kunt zien in de **Peelse Loop**. Op veel plaatsen langs de breuk ontstonden hierdoor ophopingen van ijzeroer.

7 Een breuk in de aarde belemmert het water om door te stromen. Het water wordt hierdoor omhoog gestuwd, waardoor moerassige vennen ontstaan. Het **Zwarte Water** was zo'n moerassig ven. Het zag door het veen letterlijk zwart. De Peelse Loop ontsprong oorspronkelijk uit het Zwarte Water. Tijdens de ontginning van De Peel werd de beek in oostelijke richting verlengd. Nu is er van het moerassige

ven niets meer te zien, maar de naam leeft voort, zoals bij recreatiecentrum het Zwarte Water.

8 Door natuurgebied **Stippelberg** lopen diverse breuken in de ondergrond. U kunt dit zien aan de hoogteverschillen en de waterhuishouding, maar ook aan de beplanting. In het natte oostelijke deel vindt u gemengd bos, terwijl ten westen van de breuk dennen groeien. Het dennenbos op de Stippelberg is aangeplant ten behoeve van de houtproductie, voornamelijk stuthout in de mijnen van Zuid-Limburg.

9 Aan de rand van natuurgebied Stippelberg ligt **Natuurpoort Nederheide**. Dit is de uitgelezen plek om even van de fiets te stappen en een wandeling te maken door de prachtige natuur. Daarna kunt u bijkomen

Afstand

39 km, 2,5 uur

Startpunt

VVV Gemert-Bakel
Ridderplein 49
5421 CX Gemert

Parkeren

Parkeerplaats Hofgoed
5421 CX Gemert

Fietsverhuur

VVV Gemert-Bakel,

Ridderplein 49, 5421 CX
Gemert, www.vvvdypeel.nl,
0492 36 66 06, ma 13-16.30,
di-vr 10-16.30, za 10-15 uur.
Fietsverhuur op aanvraag,
min. 1 dag van te voren
reserveren.

Fietsservicepunt

Gasterij De Gouden Leeuw,
Sint Wilbertsplein 1A, Bakel,
www.gasterijdegouduleeuw.nl

De Peelrandbreuk

De bodembewegingen rond de Peelrandbreuk leidde in 1992 tot een grote aardbeving, met een kracht van 5,8 op de Schaal van Richter. Het epicentrum van de aardbeving zat tot wel 17 kilometer diep. De aardbeving liet op sommige plekken diepe scheuren achter in het landschap.

in het grand-café. Achter het terras ligt een grote zwembijver, compleet met zandstrand. In Natuurpoort Nederheide vindt u ook informatie over de breuken in de ondergrond. Natuurpoort Nederheide, Kaak 11, Milheeze, www.natuurpoortnederheide.nl

10 Ook de **Bakelse Plassen** zijn ontstaan door zand- en grindwinning. De verschillende sedimenten zijn nog goed zichtbaar. Aan de rand van de oever ziet u de roestbruine kleur van het ijzerrijke grondwater. Nog steeds wordt hier grind en zand gewonnen.

11 De **Sint Jozefsheil** is ontstaan als tbc-sanatorium, nu wonen er op het uitgestrekte terrein ouderen in groepswoningen. Er is in 2014 een sleuf gegraven voor onderzoek naar de opbouw van breuken. Als u aan het eind van de weg naar links fietst, passeert u weer een breuk. Iets verder staat de Laurentia Molen, een korenmolen uit 1893.

12 U fietst over de Peelrandbreuk door het gebied **Geneneind**. Het grondwater kwelt hier sterk omhoog, maar door menselijke bewerkingen van de grond zijn zowel de wijstgronden als

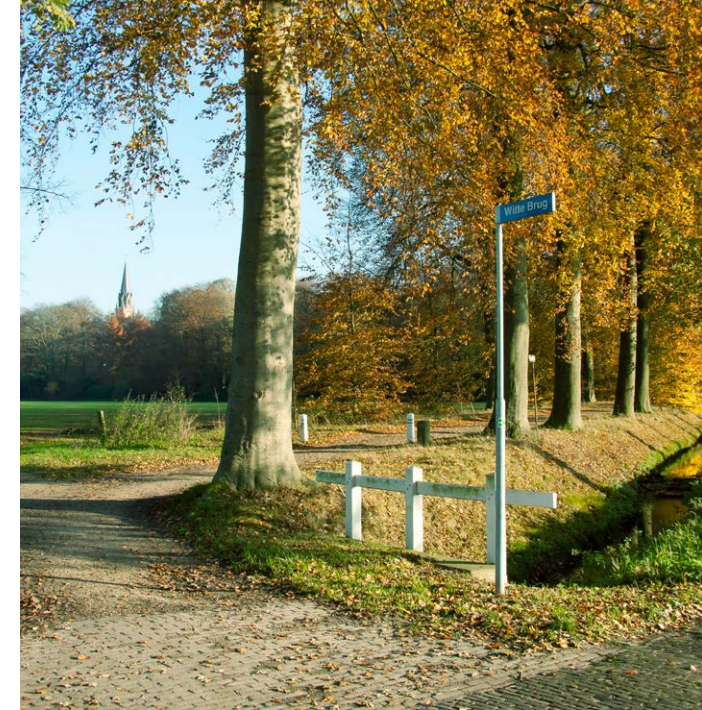
de hoogteverschillen minder goed zichtbaar. Diverse partijen spannen zich daarom in om de wijstgronden te herstellen.

13 De **Espse Hoeve** is een omgrachte hoeve uit de 15e eeuw. De grachten, die deels hersteld zijn, worden gevuld met opstuwend wijstwater. De rest van het terrein heeft de beschermde status van 'archeologisch monument'. Het opstuwende grondwater in de beken langs de akkerlanden was belangrijk voor de boeren. Het relatief warme water zorgde ervoor dat de vorst minder lang in de grond zat, waardoor

de boer het land soms wel twee maanden langer kon gebruiken.

14 Het **Wegkruis De Mortel** is niet gebouwd op steen of aarde, maar op ijzeroerbrokken. Ijzeroer ontstaat waar het ijzer uit het wijstwater bij een breuk oxideert en aaneenklit. In het verleden werd ijzeroer in de omgeving van Gemert gewonnen voor de ijzerproductie en voor de funderingen van huizen.

15 Onder de wijk **Breukrand** ligt precies een breuklijn. Ook met straatnamen als Leemrand, Steilrand en Waterrand worden deze natuurlijke verschijnselen onder de aandacht gebracht. Elders in Gemert vinden we ook straatnamen als Horst, Slenk en Wijst

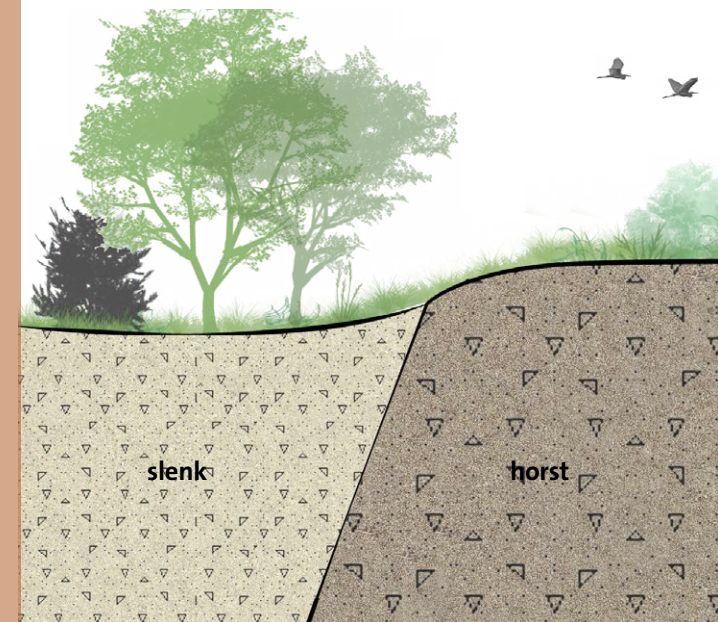
Kasteellaan in Gemert

16 In de **Voorlichtingstuin van VELT** krijgen bezoekers onder andere informatie over biologische groente-teelt, maar ook over het gebruik van geneeskrach-

tige kruiden, natuurlijke siertuinen, ecologische voeding en natuurontwikkeling. VELT-tuin, Hopveld 21, www.velt-gemert.nl

Hoogteverschillen

Als gevolg van de breuken zijn er hoogteverschillen ontstaan in het landschap. Omdat de wind de lager gelegen slenk heeft opgevuld met fijn zand zijn de hoogteverschillen soms niet goed zichtbaar. Langs de fietsroute staan daarom op enkele plekken zichtframes, waarin de breuk is afgebeeld. Zo ontdekt u dat er wel degelijk breuken lopen, ook al merkt u dat niet.

1 In Gemert zijn veel cafés en restaurants, bijvoorbeeld:
Lekker Bijzonder,
Nieuwstraat 2, Gemert,
www.lekkerbijzonder.nl

2 Eeterij 't Hôfke,
O.L. Vrouwestraat 33,
Handel,
www.eeterijhofke.nl

3 Grand-café in
Natuurpoort Nederhei-
de, Kaak 11, Milheeze,
[www.natuurpoort
nederheide.nl](http://www.natuurpoort
nederheide.nl)

4 Gasterij De Gouden
Leeuw, Sint Wilberts-
plein 1A, Bakel,
[www.gasterijdegouden
leeuw.nl](http://www.gasterijdegouden
leeuw.nl)

Meer weten? Kijk voor een uitgebreide versie van de route op izitravel (zoek op anwb) of scan de qr-code met uw smartphone.

Routebeschrijving

ra = rechtsaf
la = linksaf
kr = kruispunt
rd = rechtdoor

A Vanaf VVV (Ridderplein 49) ra (Kerkstraat, later Nieuwstraat). ra (Molenstraat). Bij huisnr. 16 pad Watermolen volgen. Einde Watermolen la (Willem De Haasstraat). Op rotonde ra (Vondellaan). ra (Doonheide), la (Lieve Vrouwe Steeg). Deze onverharde weg blijven volgen (wordt Boslaan, later Strijboscheweg) tot Natuurcentrum De Specht.

B Einde Strijboscheweg ra (Pastoor Castelijnsstraat, wordt O.L.Vrouwestraat), la (Haveltweg). Eerste ra (Grintweg), bij kr met Peeldijk rd (Rooije-Aschweg). Einde ra (Scheiweg), la (Sparrenweg) en te weg la (Wolfsboscheweg, onverhard). Einde la (Rooije Hoefsedijk). kr ra (Reijseweg) en ra Broomhortsedijk.

C Eerste la (De Wolff van Westerrode weg), kr la (Dr. De Quayweg, fietspad), te ra (Fazantweg). Bij bosrand

schuin rd bos in (Gemert-sedijk). kr met asfaltweg ra (Stippelberg), te geasf. weg ra (Kaak) en naar Natuurpoort Nederheide (volg Kaak 9-11).

D Na Natuurpoort Nederheide kp 22 volgen (via Heibloem), ra (Hekker) en la (Vlinkert). Einde ra (Roessel, later Dorpsstraat). In Bakel ra bij kerk (St. Wilbertsplein) en rd (Bernhardstraat). Buiten Bakel, bij Y-spl ra (Geneneind), te la (Zaarvlaas). Einde la (Esp).

E Einde Esp ra (N604, ri. de Mortel), la (Hemelsbleekweg). Eerste ra (Milschot, later Renseweg). In De Mortel op kr la (St. Antoniusstraat), ra (Kastanjelaan) en la (Lochterweg). Eerste la (Leemskuilenweg), te la (Rooije Hoefsedijk). Op rotonde rd (Slenk), la (Vadem, halfverhard pad langs woonwijk). Einde la (Molenrand/Heijtsveld). Einde ra (fp, Zuid Om). Rotonde la (Oudestraat), te ra (Broekstraat), bij rotonde rd (West-Om), daarna ra (Heuvel). Eerste pad la (Heuvelsepad, wordt Hopveld). Ra (Heilige Geestlaan), la Ridderplein.

Gemert Centrum

© 2015 Peelnetwerk, Mooi Brabant en ANWB B.V.

Samenstelling route: Aline Domna, Jan Timmers, Marion van den Akker, Frans Francissen, Dirk van de Ven, Evert Nap en Jarren Verbeek.

Coördinatie: Gemeente Gemert-Bakel, Marion van den Akker; ANWB, Hanneke te Giffel. Redactie: Corine Koolstra. Beeld: Coleta de Louw 1rb, 3rb, Dirk van de Ven 1l, 1ro, Peelnetwerk 3lb. Cartografie: Landkaartje, Winifred Broeder. Lithografie: Joaquim Gonçalves.

Opmaak: Lovebug Productions, Miranne Kalff.

Alle rechten voorbehouden. Deze route werd met de meeste zorg samengesteld. De juistheid van de gegevens is aan veranderingen onderhevig. Indien de informatie onjuistheden blijkt te bevatten, kan de uitgever daarvoor geen aansprakelijkheid aanvaarden.

Opmerkingen en suggesties zijn welkom: anwbmedia@anwb.nl

www.vvvgemert-bakel.nl

